

Egel. Foto Mireille de Heer

Een tuinreservaat is een statement

Zoogdiervriendelijk tuinieren

De Zoogdiervereniging is één van de partners van het project **Tuinreservaten**. Het doel is om in Nederland de opmars van de **betegelde tuinen te stuiten en meer natuurvriendelijke tuinen te krijgen**. Carla van Lingen en Machteld Klees vertellen meer over dit project en hoe u kunt meedoen.

Carla van Lingen en Machteld Klees

Ik woon in een jarentwintigwijk in Hilversum waar iedereen wil wonen. Ruime huizen met mooie tuinen waarin grote struiken en oude bomen staan die vaak door de eerste bewoners zijn geplant. Opvallend is dat veel nieuwkomers die hier zo graag willen neerstrijken hun ‘darlings killen’. Ze halen de tuin leeg en vervangen gras, planten en heesters door ‘onderhoudsarme’ bestrating met wat schaamgroen. Weg oude bomen en struiken, weg vogels, vleermuizen, vlinders en insecten.

Vogels nestelen niet in loungebanken en vleermuizen hebben een broertje dood aan buitenverlichting. Deze ontwikkeling heeft aan de wieg gestaan van het project Tuinreservaten. Zondag 6 maart 2011 ging Tuinreservaten.nl van start: als website en te horen bij Vroege Vogels op radio en televisie. Ruim een jaar later doen ruim vijfduizend tuinbezitters mee met het project. Er gelden wel een aantal voorwaarden (zie kader). Om de belangrijkste maar te noemen:

Wie deel wil nemen kiest minimaal 7 elementen uit onderstaand rijtje waaraan de tuin voldoet:

Een natuurlijke vijver met een geleidelijke oever

Struiken en bomen met vruchten, bessen en noten

Zo min mogelijk bestrating (streven naar niet meer dan 1/3 deel)

Klimplanten en struiken met doornen naast of tegen een gevel

Natuurlijke beschutting waar egels onderdoor kunnen

Een soortenrijke beplanting met structuur.

Inheemse planten voor rupsen, vlinders en bijen

Composthoop

Rommelhoekjes en takkenhopen

Nestkastjes voor vogels, zoogdieren en insecten

geen bestrijdingsmiddelen gebruiken, de bestrating tot een minimum beperken, niet snoeien in het broedseizoen en in barre tijden tuindieren een handje helpen. Hoewel lang niet iedereen over een flinke lap grond beschikt vormen de in Nederland aanwezige 5 miljoen tuinen toch een aanzienlijk oppervlak. Al die tuinen kunnen bij elkaar een uitstekende biotoop voor uiteenlopende dieren vormen, broodnodig in de steeds meer verstedelijkende omgeving. Voorwaarde hiervoor is natuurlijk dat de tuinen ‘groen’ ingericht zijn. Dat groen goede invloed heeft op de gezondheid en het welbevinden van mensen is allang gebleken. Het idee Tuinreservaten is in Frankrijk geboren. Daar is de LPO, de Franse vogelbescherming, bijna een eeuw geleden begonnen met dit idee. Aanvankelijk om hele grote gebieden veilig te stellen en de jacht daar uit te bannen. Later zijn ook de kleinere tuinen er bij betrokken. De natuur in stad en dorp wordt steeds belangrijker nu de Ecologische Hoofdstructuur de komende jaren niet zal uitbreiden. Dieren gebruiken ons privégroen steeds meer als ‘stepping stone’ om van de ene groene zone in de andere te komen. Vaak zijn tuinen nog het enige toevluchtsoord, waar veel minder gif gespoten wordt dan op landbouwgrond. Soorten varen er wel bij. Neem de merel die het bos heeft ingeruild voor de stadstuin. Ook grote bonte spechten, sperwers en zelfs ijsvogels en eekhoorns worden in tuinen gesignaleerd. Voor vleermuizen zijn tuinen ook een gewilde locatie. Dat geldt eveneens voor kikkers, padden, salamanders, libellen en vele insecten. De trends in tuinenland

staan haaks op de behoefte van de dieren. Steen, buitenkeukens en loungebanken winnen het van plantenborder en grasveld. Houten schuttingen hebben de plek ingenomen van heesterhagen en groenverzorgers zijn omgeschoold tot stratenmakers. Een Tuinreservaat hoeft geen grote tuin te zijn. Een tuin van honderd vierkante meter kan een eldorado zijn voor dier en mens. Tien bij tien, of twaalf bij acht – een gemiddelde Nederlandse stadstuin. Enig idee hoeveel diersoorten daarin met je samen kunnen leven? Vroege Vogels heeft het uitgezocht en dat levert een opmerkelijke soortenlijst op van zo’n 35 vogels, 12 dagvlinders, 16 nachtvlinders, 8 zoogdieren, 10 libellen en waterjuffers, 5 amfibieën en ontelbare insecten, weekdieren en waterbeestjes. Het zouden zomaar eens 500 verschillende diersoorten kunnen zijn in die gewone stadstuin. Daarom: weg met de naakte aarde, winter-klaargebezemde borders, te veel steen en tuinmeubels. Maak van je tuin een reservaat waar het goed toeven is voor dieren én mensen. Met een Tuinreservaat geef je een statement af: tegen grijs en vóór groen. Wekelijks krijg je tips en achtergrondinformatie over de dieren in je tuin. En in het seizoen zijn er regelmatig Tuinreservaten die te bezichtigen zijn. Vroege Vogels draagt de tuinreservaten niet alleen. Er omheen staan de partners, deelnemende verenigingen en stichtingen met ieder op z’n gebied deskundigheid. Het is een bont gezelschap met als gezamenlijke noemer dat zij kennis bezitten op het gebied van natuur en tuinieren. Vogelbescherming, IVN, Natuurkalender, Bijenstichting, Ravon, EIS, Vlinderstichting,

Egels

Egels leven vooral in gevarieerde, kleinschalige gebieden, ook in de bebouwde kom. Het is een van de weinige zoogdiersoorten die je in je eigen achtertuin uitgebreid van dichtbij kunt bekijken. Met een aantal (kleine) aanpassingen is iedere tuin egelvriendelijk(er) te maken, zelfs kleine tuinen. Wel is het belangrijk dat de egels dan van de ene naar de andere tuin kunnen en naar omliggende groenstroken. Tips voor een egelvriendelijke tuin:

- Laat bladeren en een stapel takken in de tuin liggen (rommelhoekje of composthoop).
- Plaats een egelhuis in de tuin.
- Zorg dat er een opening in de schutting is waardoor egels van de ene naar de andere tuin kunnen lopen.
- Zorg voor een schaal vers water, geen melk! Een vijver is ook geweldig. Maar wel eentje waar egels in en uit kunnen komen.
- Bijvoeren kan geen kwaad: kattenvoer, gehakt of speciaal egelvoer.
- Minder tegels zorgt voor meer egels!
- Pas op met een net over de moestuin (minimaal 30 cm hoog hangen).
- Controleer voor het leeghalen van de composthoop eerst of er geen egel (soms zelfs met jongen) een nest in heeft gemaakt.
- Gebruik geen slakkengif, insecticiden, pesticiden etcetera.
- Ruim rondslingerend afval, jampotten en (prikkel)draad op.
- Sluit keldergaten / putten af.
- Controleer voor het opruimen of verbranden van hopen gras, tuinafval, oude bladeren en takken of er geen egel onder woont.
- Sluit schuurtjes, garages en stallen ‘s nachts af om te voorkomen dat egels erin opgesloten raken.

Tuin met elementen die belangrijk zijn voor de egel. Illustratie Wietse Bakker

Vleermuisvriendelijke tuin. Illustratie Wietse Bakker

Zoogdiervereniging, Groei en Bloei, Wilde Weelde, Stichting Oase en binnenkort ook de KNNV. Deze partners brengen informatie en deskundigen uit hun netwerk in, adviseren en zorgen natuurlijk ook voor een breed draagvlak. Deelnemers op hun beurt kunnen in de toekomst steeds meer waarnemingen doorgeven, experimenteren en ervaringen uitwisselen. Op de website staat een groot aantal tips. Ook zijn er plannen om komend jaar regelmatig 'Open Tuinen' te houden. Tuinreservaten is inmiddels zichtbaar op de Floriade met een wandelroute die de 'natuurtuinen' met elkaar verbindt. Ook is er een co-project met Groei en Bloei en Wilde Weelde in de Tuinen van Appelttern waar een prachttuin wordt ontwor-

pen, het boek *Gardening for Wildlife* is vertaald en verschijnt als coproductie tussen Vroege Vogels Tuinreservaten en Tirion Natuur, er zijn folders beschikbaar en begin volgend jaar start er samen met het IVN de cursus Tuinreservaten.

Kortom, er is een beweging op gang gekomen die volop mogelijkheden biedt om natuurlijk tuinieren te verankeren in tuinen en hoofden!

Meld je aan bij www.tuinreservaten.nl

Carla van Lingen.
Machteld Klees

Een tuin die uitnodigend is voor allerlei dieren. Foto Carla van Lingen.

Vleermuizen

Vleermuizen zijn insecteneters. Een vleermuisvriendelijke tuin is dus een insectenvriendelijke tuin, waar naast vleermuizen nog veel andere soorten van profiteren.

Tips:

- Kies gevarieerde beplanting die insecten aantrekt
- Plant bomen en struiken als rustplaats voor vleermuizen en schuilplaats voor insecten
- Zorg voor een waterpartij, voor insecten en als drinkplaats voor vleermuizen
- Maak een composthoop, takkenwal of houtstapel
- Maai grasvelden gefaseerd
- Gebruik geen insecticiden of pesticiden
- Beperk verlichting
- Zorg voor verblijfplaats van vleermuizen in boomholtes, zolders, betimmeringen, spouwmuren en dakpannen
- Plaats een vleermuiskast
- Hou katten vanaf een uur voor zonsondergang binnen, met name tussen half mei en eind augustus

Er zijn meerdere soorten vleermuiskasten te koop, maar je kunt ze ook zelf maken. Er zijn bouwtekeningen beschikbaar. Deze zijn te vinden in de brochure 'Vleermuizen, ook in uw tuin'. De brochure is te downloaden vanaf www.zoogdiervanhetjaar.nl (kijken bij Jaar van de Vleermuizen, Tuinen).

Verder lezen?

- De tips voor een egel- of vleermuisvriendelijke tuin zijn afkomstig uit brochures die de Zoogdiervereniging heeft uitgegeven: 'Egels, ook in uw tuin' en 'Vleermuizen, ook in uw tuin'. Kijk op de website www.zoogdiervanhetjaar.nl voor deze brochures met nog veel meer informatie.
- De KNNV uitgeverij heeft net een nieuw boek over diervriendelijk tuinieren gepresenteerd. Rijk geïllustreerd en doorspekt met heel veel tips en trucs. Titel: 'Tuinieren voor [wilde] dieren'. Kijk op www.knnvuitgeverij.nl

In Bocholt gespotte otter. Het beeld is van een geplaatste cameraval. Foto Kristijn Swinnen

Vragen rond herkomst en toekomst

De otter is weer terug in Vlaanderen

Recent werden enkele harde bewijzen geleverd voor aanwezigheid van otters in Vlaanderen. Dat doet echter vragen rijzen naar hun aantallen, herkomst en toekomst in Vlaanderen.

Kristijn Swinnen, Diemer Vercayie en Koen Van Den Berge

Kristijn Swinnen, verbonden aan de Universiteit Antwerpen, deed dit voorjaar in het kader van zijn onderzoek naar bevers in Vlaanderen een opzienbarende ontdekking. Om onder meer na te gaan hoeveel bevers er in de verschillende territoria voorkomen werden er twaalf cameravallen ingezet. Naast bevers en heel wat andere diersoorten werden er verrassend genoeg

ook otters gefilmd. Verrassend, want sinds de jaren tachtig was er geen enkel 'hard bewijs' meer voor aanwezigheid van otters in Vlaanderen.

Recente waarnemingen De eerste otterregistratie werd vastgelegd in het Provinciaal Groendomein Broek de Naeyer in Willebroek. Kort daarna werd er drie

keer een otter gefilmd in een reservaatgebied van Natuurpunt net op de Belgisch-Nederlandse grens, namelijk het Smeethof in Bocholt. Dat het hier niet gaat om de Aziatische dwergotter valt af te leiden uit de grootte van het dier en het profiel van de kop. Door de grote afstand tussen de twee locaties en op basis van de beoordeling van de beelden gaat het zo

